

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА КРАЇН ЄВРОПИ

ЦЕНТР ЗАКОНОТВОРЧОСТІ ПРИ ЮРИДИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ТА ПРАВОВА ДЕРЖАВА»

(м. Ужгород, 21-22 жовтня 2016 р.)

Онтологія питання про термінологічне забезпечення взаємовідносин людини і права	49
Кофман Б. Я.	49
Містобудівна діяльність у містезому самоврядуванні: роль та значення	52
Курчін О. Г.	52
Поняття національного фонстипу онлайну	55
Могілевський В. С.	55
НАПРЯМ 3. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО	
До питання про «цивільні» та «натуральні» зобов'язання	59
Голубєва Н. Ю.	59
Особливості укладання договорів на розміщення реклами в мережі Інтернет	62
Ківельюс Д. А.	62
Процесуальні особливості підсудності за встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу	65
Крукосес І. В.	65
Проблемні питання захисту прав пацієнтів під час проведення клінічних випробувань	68
Лісняга О. М.	68
Класифікація договорів про створення об'єднань фізичних та юридичних осіб	71
Юркевич Ю. М.	71
НАПРЯМ 4. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО	
Щодо банківського аудиту як виду господарювання	75
Добровольська В. В.	75
Обмежувальні умови передачі технологій за законодавством США	77
Загрішева Н. В.	77
Туристичні послуги: сутнісна характеристика та специфічні ознаки	80
Ляшенко А. А.	80
Використання космічних технологій у сфері національної безпеки та оборони України: сучасні виклики	83
Семеняка В. В.	83
Зміст поняття «орисдикція» у процесній практиці Європейського суду з прав людини	86
Ярмак З. В.	86
НАПРЯМ 5. ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
Соціально-правава функція громадських організацій людей з обмеженими можливостями	90
Кіпанадзе Б. П.	90
НАПРЯМ 6. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО	
Сутність адміністративно-правового забезпечення прав і свобод інвалідів	94
Михигорин А. М.	94
Умова експертизи об'єктів авторського права про об'єкти питання належності експерта	97
Станєва Д. Ф.	97
Характеристика загальносоціальної профілактики правопорушень Національною поліцією України	100
Фелікс В. І.	100
Порівняльна характеристика процедур державної реєстрації юридичних осіб і громадських об'єднань без статусу юридичної особи	104
Шумейко І. П.	104
НАПРЯМ 7. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО	
Shadow schemes that allow the officials of Ukraine to misappropriate public funds in 2010–2014	108
Бузад К. У.	108
Зарядження кримінології в сучасних умовах розвитку мережі Інтернет	113
Бугера О. І.	113
Деякі характерні ознаки сучасних організованих злочинних угруповань, що займаються нелегальним бізнесом	116
Горбаченко П. А.	116
До питання про якість забороняючих кримінально-правових норм	119
Ждєвняк П. П.	119
Судовий злочинний результат як оцілювальний фактор свідомості діянь співучасників злочину	121
За одіренко П. О.	121
Засоби реалізації засади публічності кримінально-провадження	124
Михальчук Ю. П.	124
Окремі аспекти вчинення ступеня суспільної небезпеки особи військовослужбовця під час призначення покарання	129
Школасенко Т. Б.	129

мету створення й використання космічної техніки оборонного та подвійного призначення, особливості організації її розробки, виробництва та експлуатації.

Література:

1. Про космічну діяльність: Закон України від 15 листопада 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 1. – Ст. 2.
2. Загальнодержавна цільова науково-технічна космічна програма України на 2013-2017 роки: Закон України від 5 вересня 2013 р. // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 20. 21. – Ст. 75.
3. Концепція реалізації державної політики у сфері космічної діяльності на період до 2032 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 березня 2011 р. № 238 // Урядовий кур'єр. – 2011. – № 92. – 24 травня.
4. Присяжнюк Є.П., Груденко Ч.В., Додохов А.Н. Роль космічних средств в «сетцентрической» войне / Информациа и космос. – 2016. – № 1. – С. 140.
5. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 червня 2003 р. // Урядовий кур'єр. – 2003. – № 139. – 30 липня.
6. Восіна доктрина України: Указ Президента України від 24 вересня 2015 р. № 555/2015 // Урядовий кур'єр – 2015. – № 178. – 26 вересня.

ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ЮРИСДИКЦІЯ» У ПРЕЦЕДЕНТНІЙ ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Яремак З. В.

*каюдиат юридичних наук, доцент
доцент кафедри судочинства
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
м. Івано-Франківськ, Україна*

Ратифікація Україною 17 липня 1997 року Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а разом з нею і візантійської юрисдикції Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд, ЄСПЛ), стала важливим етапом на шляху входження нашої держави у європейський політико-правовий простір. У зв'язку з цим, різпопадць суттєві зрушення щодо вивчення та застосування міжнародно-правових норм з питань захисту прав людини та значається в науковій літературі, гну кісьє ноложець Конвенції, що обумовлено динамічною практикою ЄСПЛ, які потійно розвивається і тран формується під впливом новітніх правовідносин та наукової думки, дає змогу виявити диспропорції в національному законодавстві та вжити заходів до їх усунення. Безосередько рішення Європейського суду служують тим фактором, що змушує механізмів, організацію судової влади, а також вказує на проталіні у пра-

воній системі держави, через які порушене право особин не знаходить належного захисту в рамках національного правосуддя [1, с. 24].

Відповідно до Стратегії реформування правосуддя, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015 – 2020 роки, схваленої Указом Президента України від 20.05.2015 року № 276 [2] одним із напрямів підвищення ефективності правосуддя є визначення чітких критеріїв та механізмів розмежування судових юрисдикцій адміністративних, господарських і загальних (цивільних і кримінальних) судів.

Дискусійні питання визначення компетенції судів на сьогодні є об'єктом пильної уваги вітчизняної наукової думки. Предметом дослідження є поняття судової юрисдикції та співвідношення із суміжними категоріями (компетенція, підвідомчість, повноваження тощо), питання уніфікації норм процесуального права в цивільному, господарському та адміністративному процесі в контексті чіткого розмежування судових юрисдикцій, аналіз правових позицій національних судових органів. Водночас з метою гармонізації норм національного процесуального права та приведення їх у відповідність до європейських стандартів здійснення правосуддя важливим залишається дослідження прецедентної практики Європейського суду з прав людини та втілення її безпосередньо у діяльність національних судових органів.

У контексті практики ЄСПЛ юрисдикція розуміється з урахуванням виробленого Європейським судом автономного поняття «суд», відповідно до якого суд або трибунал у змістовному значенні визначається за судовими функціями, тобто визначенням питань, що знаходяться у межах повноважень органу, що засновані на нормах права, і після проведення провадження у передбаченому законом порядку. При цьому «суд» повинен користуватись юрисдикцією розглядати всі факти у справі, а також відповідне законодавство [3, с. 21, 23].

Наступна правова позиція ЄСПЛ, що стосується поняття судової юрисдикції, сформована на основі виробленого Судом критерію права на справедливий суд – право на «суд, встановлений законом». Цей структурний елемент права на справедливий суд є широким за своїм змістом поняттям: термін поширюється не лише на правову основу самого існування «суду», але й дотримання таким судом певних норм, які регулюють його діяльність. У рішенні у справі «Занд проти Австрії» термін «судом, встановленим законом» у пункті 1 статті 6 передбачає «усю організаційну структуру судів, включно з <...> питаннями, що належать до юрисдикції певних категорій судів <...>» [4, с. 49]. Таким чином, можна внокремити дві умови відповідності критерію «суд, встановлений законом»: організаційну (організація судової системи повинна регулюватися законами у їх буквальному значенні) та юрисдикційну (суд повинен діяти у спосіб та відповідно до повноважень, передбачених законом, у межах своєї компетенції).

Класична інтерпретація суті конструкції «суд, встановлений законом» викладена Європейським судом у рішенні по справі «Сокурєнко і Стригун проти України» та полягає у такому: Суд зазначає, що згідно зі статтею 111-18 Господарського процесуального кодексу Верховний Суд, скасувавши постанову Вищого господарського суду, міг або повернути справу на новий розгляд до

нижчого суду, або ж припинити провадження у справі (п. 12 рішення). Нагості він залишив у силі постанову Апеляційного суду, і такі дії не були передбачені Господарським процесуальним кодексом, що було підтверджено Урядом у його зауваженнях (п. 19 рішення). На думку Суду, перевищивши свої повноваження, які були чітко викладені у Господарському процесуальному кодексі, Верховний Суд не може вважатися «судом, встановленим законом» у значенні пункту 1 статті 6 Конвенції відносно оскаржуваного провадження. Відповідно було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції [5].

У своїй прецедентній практиці Європейський суд з прав людини неодноразово звертав увагу на досить серйозну проблему української правової системи, пов'язану з недостатньо чіткими критеріями розмежування компетенції між судами загальної юрисдикції, що призводить до так званого «конфлікту юрисдикцій», внаслідок чого порушується право людини на судовий захист.

Європейський суд з прав людини розглядає таке питання в аспекті порушення права на доступ до суду (як елементу права на справедливий суд). Доступ до суду має бути як юридичний, так і фактичний: для того, щоб право на доступ до суду було ефективним, особа повинна мати чітку фактичну можливість оскаржити рішення, що становить втручання у її права [4, с. 47]. Правову позицію з цього приводу Європейський суд з прав людини висловив у рішенні «Церква села Соулівка проти України» від 28 лютого 2008 року, заява № 37878/02: <...> Суд знову повторює, що його завданням не є досліджувати питання, чи мають <...> суди загальної юрисдикції чи господарські (колишні арбітражні) суди компетенцію розглядати справу по суті, або встановлювати, якому з цих судів підсудний розгляд скарг заявника по суті. Суд зазначає, що заявник мав доступ до цих судів, проте жодний з них не розглянув по суті скарги заявника на можливість користуватись церковною будівлею, оскільки вони вважали, що вони не мають юрисдикції розглядати такі питання, не дивлячись на те, що процедурні вимоги прийнятності було дотримано. Суд вважає, що така ситуація притримується до відмови у здійсненні правосуддя, що порушує саму суть права заявника на доступ до суду, яка гарантується п. 1 ст. 6 Конвенції [6].

Беручи до уваги наведені вище позиції ЄСПЛ, держава в особі законодавчого органу, на думку О. З. Хотинської-Нор, повинна забезпечити баланс між такими цінностями, як право на «суд, встановлений законом» (в аспекті належної компетенції) та право на судовий захист, якого особа позбавляється, якщо неможливо чітко визначити потрібну юрисдикцію і суди не мають узгодженої думки щодо цього [1, с. 27].

Саме тому питання практичного втілення принципів справедливого судового розгляду, закріплених у ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод із врахуванням правових позицій Європейського суду з прав людини, сприятиме ефективності реалізації особою право на судовий захист та визначатиме перспективу подальшого розвитку вітчизняного процесуального законодавства у напрямі забезпечення дієвих гарантій цього права (в даному випадку – шляхом законодавчого закріплення механізму розмежування судових юрисдикцій).

Література

1. Хотинська-Нор О. З. Право на «суд, встановлений законом» як структурний елемент права на справедливий суд: український контекст / О. З. Хотинська-Нор // Адвокат. – 2015. – № 1. – С. 24–28.
2. Про Стратегію реформування судової системи, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015 – 2020 роки: указ Президента України від 20.05.2015 року № 276 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>
3. Посібник зі статті 6: Ціло на справе цивільний суд (цивільна частина) / Рада Європи. – Львівський суд з прав людини, 2013. – 77 с.
4. Фуллей Т. І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: Науково-методичний посібник для суддів. – 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 208 с.
5. Рішення Європейського суду з прав людини від 20 липня 2006 року у справі «Сокурєнко і Стригун проти України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/774_115
6. Рішення Європейського суду з прав людини від 28.02.2008 року у справі «Церква села Соулівка проти України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/974_350